

Työolosuhteet ja mielenterveysperusteiset sairauspoissaolot: monimenetelmällinen tutkimus nuorista sote-työntekijöistä

Anne Kouvonen, sosiaalipolitiikan professori, Helsingin yliopisto

Received: 9 September 2022 | Accepted: 9 January 2024

DOI: 10.1111/1467-9566.13754

SOCIOLOGY OF HEALTH & ILLNESS

ORIGINAL ARTICLE

Explanations for sickness absence due to common mental disorders: A narrative study of young health and social care workers

Noora Heinonen^{1,2} | Anu Katainen¹ | Tea Lallukka² |
Hilla Nordquist^{1,2,3} | Anne Kouvonen^{1,4}

¹The Faculty of Social Sciences,
University of Helsinki, Helsinki, Finland

²Department of Public Health, Faculty
of Medicine, University of Helsinki,
Helsinki, Finland

³South-Eastern Finland University of
Applied Sciences, Kotka, Finland

⁴Centre for Public Health, Queen's

Abstract

Over recent decades, sickness absence due to common mental disorders has increased among young workers. The phenomenon is mostly understood on the basis of epidemiological research, and knowledge regarding the viewpoints of young workers themselves

ELSEVIER

Contents lists available at ScienceDirect

Preventive Medicine

journal homepage: www.elsevier.com/locate/ypmed

Seeing an occupational health psychologist reduces sickness absence due to mental disorders: A quasi-experimental study

Jouni Lahti^{a,*,1}, Jaakko Harkko^{a,1}, Hilla Nordquist^{a,b,c}, Kustaa Piha^b, Olli Pietiläinen^b, Minna Mänty^{b,d}, Ossi Rahkonen^b, Tea Lallukka^b, Anne Kouvonen^{a,e}

^a Faculty of Social Sciences, University of Helsinki, Finland

^b Department of Public Health, University of Helsinki, Finland

^c South-Eastern Finland University of Applied Sciences, Finland

^d City of Vantaa, Finland

^e Administrative Data Research Centre (Northern Ireland), Queen's University Belfast, UK

ARTICLE INFO

Keywords:

Mental disorders
Mental health
Young adult
Employee
Psychologists

ABSTRACT

Mental health problems are a major public health and work-life issue. We examined in a quasi-experimental design whether occupational health psychologist (OHP) appointment reduces subsequent sickness absence (SA) due to mental disorders among younger Finnish employees.

The present study was conducted among 18–39-year-old employees of the City of Helsinki using register data from the City of Helsinki and the Social Insurance Institution of Finland. We examined differences in SA days due to mental disorders (ICD-10, F-diagnosed sickness allowances) between those treated (at least one OHP appointment for work ability support) and the comparison group (no OHP appointment) during a one-year follow-up. The full sample ($n = 2286$, 84% women) consisted of employees with SA due to a diagnosed mental disorder during 2008–2017. To account for the systematic differences between the treatment and comparison groups, the included participants were matched according to age, sex, occupational class, education, previous SA, occupational health primary care visits and psychotropic medication. The weighted matched sample included 1351 participants. In the weighted matched sample, the mean of SA days due to mental disorders was 11.4 (95% CI, 6.4–16.5) for those treated ($n = 238$) and 20.2 (95% CI, 17.0–23.4) for the comparison group ($p < 0.01$) during the follow-up year. The corresponding figures in the full sample were (11.1, 6.7–15.4) days for those treated ($n = 288$) and (18.9, 16.7–21.1) days for the comparison group ($p < 0.01$). This quasi-experimental study suggests that seeing an OHP to support work ability reduces SA due to mental disorders.

CME AVAILABLE FOR THIS ARTICLE AT ACOEM.ORG

OPEN

Working Conditions and Long-Term Sickness Absence Due to Mental Disorders

A Prospective Record Linkage Cohort Study Among 19- to 39-Year-Old Female Municipal Employees

Noora Heinonen, MHS, Tea Lallukka, PhD, Jouni Lahti, PhD, Olli Pietiläinen, PhD, Hilla Nordquist, PhD, Minna Mänty, PhD, Anu Katainen, PhD, and Anne Kouvonen, PhD

Objective: We examined associations between working conditions and long-term sickness absence due to mental disorders (LTSA-MD) among younger female public sector employees from different employment sectors. **Methods:** Survey data collected in 2017 ($n = 3048$) among 19- to 39-year-old female employees of the City of Helsinki, Finland, were used to examine job demands, job control, physical workload, computer work, and covariates. Register data on LTSA-MD were used over 1-year follow-up. Negative binomial regression models were applied. **Results:** Adverse psychosocial and physical working conditions were associated with higher LTSA-MD during the follow-up. Health and social care workers had the highest number of days of LTSA-MD. **Conclusion:** Working conditions are important factors when aiming to prevent LTSA-MD among younger employees, in the health and social care sector in particular.

Keywords: mental disorders, physical working conditions, psychosocial working conditions, sickness absence, young employees

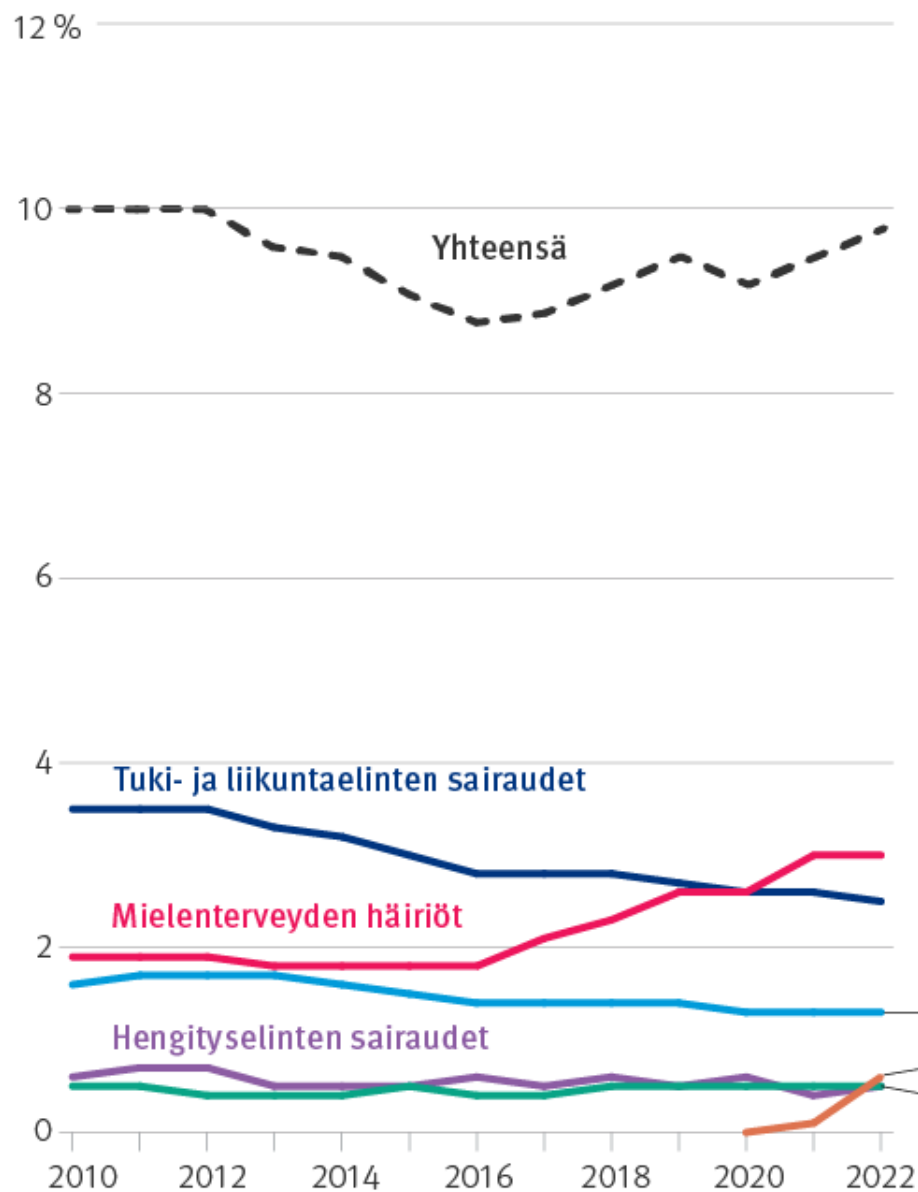
From the Faculty of Social Sciences, University of Helsinki, Finland (Heinonen, Dr Nordquist, Dr Katainen, and Dr Kouvonen); Department of Public Health, Faculty of Medicine, University of Helsinki, Finland (Dr Olli, Dr Nordquist, and Dr Mänty); South-Eastern Finland University of Applied Sciences, Kotka, Finland (Dr Nordquist); Department of Public Health, Faculty of Medicine, University of Helsinki, Finland; and Unit of strategy and research, City of Vantaa, Vantaa, Finland (Dr Mänty); Centre for Public Health, Queen's University Belfast, UK (Dr Kouvonen).

This study was supported by the Academy of Finland (grant 315343) and the Social Insurance Institution of Finland (grants 4/26/2020 and 29/26/2020). AK is supported by the Economic and Social Research Council (ESRC)

Learning Objectives

- Discuss previous knowledge on mental disorders as a cause of work disability in younger adults, including differences by sex and employment sector.
- Summarize the new findings on long-term sickness absence due to mental disorders (LTSA-MD) among younger female employees in Finland, including associations with psychosocial and physical working conditions
- Discuss the implications for prevention of LTSA-MD among younger employees, particularly in higher-risk occupational sectors.

Mental disorders have become the leading cause for work disability across Western countries with most of the disease burden related to depression and anxiety.^{1–3} Of particular concern are younger adults, among whom work disability due to mental disorders, as expressed by sickness absence and disability pensions, have been rising alarmingly over the past two decades.^{3–6} In Finland, for example, the number of sickness allowances granted for mental disorders increased in the youngest employee groups (16 to 34 year olds) by 57% for women and by 48% for men just in three years, between 2016 and 2019.⁷ Younger employees have been underrepresented in work ability research⁸ and have been examined mostly as part of the general working-age population.^{9–11} However, predictors of work disability can vary by age⁹ and there appears to be differences in the patterns of sickness absence among younger and older employees.¹²

Sairauspäivärahaa saa noin 10 prosenttia työkäisistä

Sairauspäivärahaa saaneiden osuus (%) ei-eläkkeellä olevista 16–67-vuotiaista yleisimmissä sairausryhmissä vuosina 2010–2022

Kela, Tutkimusblogi

Sote-alalla korkea sairauspoissaoloriski

- Sote-alalla noin kaksi kertaa suurempi riski pitkiin mielenterveysperusteisiin sairauspoissaoloihin muihin julkisen sektorin aloihin verrattuna
- Sote-alan suurempaa riskiä selitetty ennen kaikkea heikommilla työolosuhteilla

Työolojen ja mielenterveysperusteisten sairauspoissaolojen yhteydet

Työn vaatimukset,
vaikutusmahdollisuudet ja
sosiaalinen tuki

Työhön panostamisen ja työn
palkitsevuuden välinen
tasapaino

Työpaikan toimintatapojen ja
vuorovaikutuksen
oikeudenmukaisuus

Työn ja perheen
yhteensovittaminen

Tutkimusaineistot: nuoret sote-työntekijät

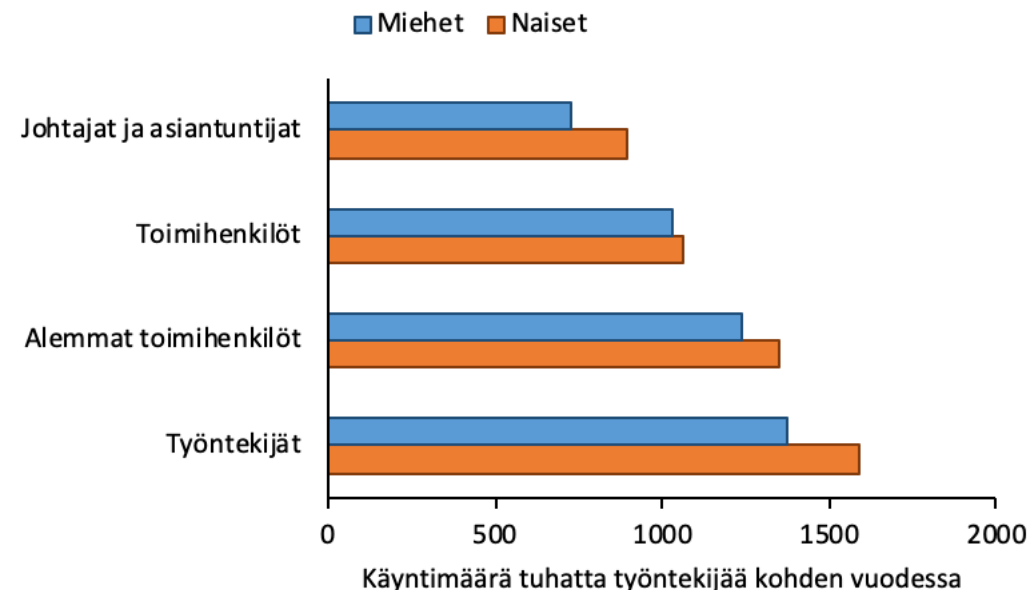
- 1. Rekisteriaineisto:** Yhdistettiin seuraavat rekisterit: Helsingin kaupungin henkilöstörekisteri, Työterveys Helsingin (tuottaa työterveyspalvelut kaikille Hgin kaupungin työntekijöille) rekisteri ja Kelan sairauspäiväraharekisteri (vuodet 2006-2016)
- 2. Kysely- ja rekisteriaineisto:** Helsinki Health Study -kysely 2017 (19-39 –vuotiaat työntekijät) yhdistettiin Kelan sairauspäiväraharekisteriin vuoden 2022 loppuun asti
- 3. Laadullinen aineisto:** Kvalitatiiviset haastattelut 2021 (N=23)

Työterveyspalveluiden käyttö ammattiluokittain (19-34 v Helsingin kaupungin työntekijät)

(Sumanen ym. 2020)

- Ylemmät toimihenkilöt käyttävät työterveyshuollon sairaanhoitopalveluita vähiten
- Palveluiden käyttö yleistyy siirryttäessä alempiin toimihenkilöryhmiin ja työntekijöiden ryhmään (→ enemmän sairastavuutta)

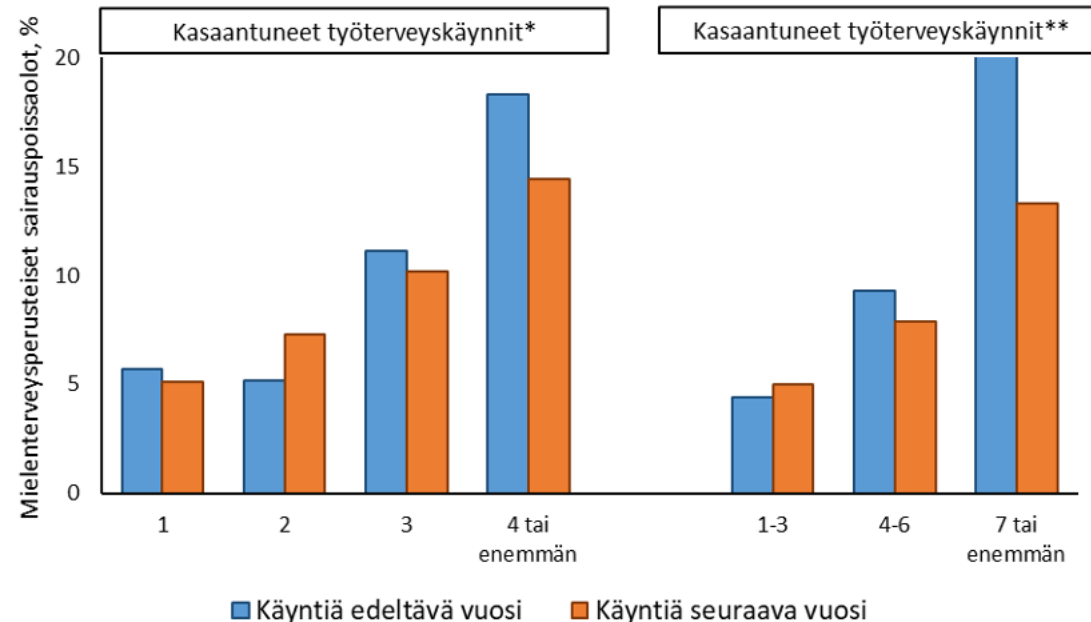

Työterveyshuollon sairaanhoitopalveluiden käyttö ammattiluokittain sukupuolen mukaan. Käyntikerrat keskimäärin per vuosi.

Käyttäjryhmät ja mielenterveysperusteiset pitkät sairauspoissaolot

(Sumanen ym. 2020)

- Työterveyspalvelujen käytön kasaantuminen ja palvelujen käytön kokonaismäärä ovat yhteydessä myöhempisiin mielenterveysperusteisiin sairauspoissaoloihin
- **Lisääntynyt palvelujen käyttö voi kertoa olemassa olevista mielenterveyden ongelmista**

*Työterveyspalvelun käyntikerrat, joiden välillä oli korkeintaan kaksi viikkoa

** Työterveyden sairaanhoitopalveluiden käyttö vuoden aikana

Työterveyshuollon sairaanhoitopalveluiden käyttö ja mielenterveysperusteiset sairauspoissaolot

Narratiiviset haastattelut: Nuoret sote-työntekijät

21–34-vuotiaita (keski-ikä 29 v.)

Koko Suomi

14 sosiaalialan työntekijää

9 terveysalan työntekijää

väh. yksi yleisimpiin mt-ongelmin liittyvä sairauspoissaolo kuluneen vuoden aikana

Haastatteluista esiin nousseet selitysnarratiivit

(Heinonen ym. 2024)

Työ pääasiallisena tekijänä

- Työn viitekehys sote-alan heikot työolosuhteet
- Pitkäaikainen altistuminen työn kuormitustekijöille

Työ osatekijänä

- Elämäntilanteen kokonaiskuormittavuus
- Voimavarojen ja vaatimusten epätasapaino

Työ laukaisevana tekijänä

- Elämänkaarellinen viitekehys
- Työn kuormitustekijät nostattavat uudelleen esille kuormittavia kokemuksia

Työterveyspsykologin työkyvyn tukikäynnit (1)

- Työterveyspsykologin työkyvyn tukikäynti voi ehkäistä mielenterveysongelmia, mutta vaikuttavuutta on hankala arvioida rekisteriaineistolla
- Kvasikokeellisella asetelmalla on mahdollista tutkia vaikuttavuutta paremmin.
- **Tutkimme kvasikokeellisessa asetelmassa vähentääkö työterveyspsykologilla käynti tulevien mielenterveyssyistä johtuvien sairauspoissaolojen riskiä 18-39-vuotiailla Helsingin kaupungin työntekijöillä**
- Ryhmät **kaltaistettiin** iän, sukupuolen, ammattiaseman, koulutuksen, aiempien sairauspoissaolojen, työterveyden sairaanhoitokäyntien ja psyykenlääkeostojen suhteen
- Koko otokseen kuului 2286 työntekijää (84 % naisia): koeryhmä n=288 ja kontrolliryhmä n=1998

Työterveyspsykologin työkyvyn tukikäynnit (2)

- Kaltaistettu otos sisälsi 1351 työntekijää. Koeryhmä n=238 ja kontrolliryhmä n=1113
- Koko otoksessa n. 13 %:lla oli työterveyspsykologin työkyvyn tukikäynti
 - Naisia ja 30-39-vuotiaita sekä ylempään ammattiasemaan kuuluvia ja korkeamman koulutuksen saaneita oli hieman enemmän koeryhmässä
 - Enemmän sairauspoissaoloja ja työterveyshuollon sairaanhoitopalveluja
 - Vähemmän muita psyykenlääkkeitä, pois lukien masennuslääkkeet ja rauhoittavat joiden suhteen ei eroa

Mielenterveysperusteiset sairauspoissaolopäivät vuoden seurannassa

(Lahti ym. 2021)

	Kaltaistettu otos n=1351			
	Vertailuryhmä n=1113		Koeryhmä n=238	
	keskiarvo	95 % LV	keskiarvo	95 % LV
Sairauspoissaolopäivät	20.2	17.0–23.4	11.4	6.4–16.5
p-arvo	<.01			

Johtopäätökset (1)

- Mielenterveysperusteisia sairauspoissaoloja oli eniten sote-alan alemmilla toimihenkilöillä (esim. lähihoitajat)
- Työterveyspalvelujen runsas käyttö oli yhteydessä myöhempiin pitkiin mielenterveysperusteisiin sairauspoissaoloihin
- **Tieto palveluita paljon käyttävistä työsuhteen ensimmäisinä vuosina** voisi auttaa työkykyä ja mielenterveyttä edistävien **toimenpiteiden kohdentamisessa** työterveyshuollossa ja työpaikoilla
- Nuorten sote-alan työntekijöiden mielenterveysperusteisten sairauspoissaolojen taustalla on pitkittyneitä ja moninaisia haasteita, joissa **yhdistävänä tekijänä ovat sote-alan työn kuormitustekijät**

Johtopäätökset (2)

- Mielenterveysperusteinen sairauspoissaolo näyttäytyi kompleksisena ilmiönä, joka kytkeytyy erilaisiin elämänvaiheisiin ja -osa-alueisiin ja jolla voi olla pitkätkin juuret
- Sairastumista tehtiin ymmärrettäväksi **työn, kuormittavan elämäntilanteen ja lapsuudesta ja nuoruudesta** ulottuvien riskitekijöiden kautta.
- Työllä keskeinen merkitys kaikissa kolmessa selityksessä – indikoi **työelämän toimenpiteiden potentiaalia vaikuttaa** sairastumiseen
- Mielenterveysperusteiseen työkyvyttömyyteen vaikuttivat monen tason työelämätekijät: psykososiaalinen ja fyysinen työympäristö, asiakastyö sekä vaikuttamismahdollisuudet

Johtopäätökset (3)

- Työterveyspsykologin työkyvyn tukikäynti vähensi tulevien mielenterveysperusteisten sairauspoissaolojen riskiä
- **Keskeisintä kuitenkin sote-alan työolot:** riittävä henkilöstömäärä, vaikutusmahdollisuudet, ammatillinen (esim. esihenkilön) tuki, eettisen kuormituksen vähentäminen, riittävä perehdytys, työn ja perheen yhteensovittaminen, hyvä työilmapiiri, työrauha
- Tulokset kannustavat kiinnittämään työterveyshuollossa erityistä huomiota niihin työelämään siirtyviin kaikkein nuorimpiin työntekijöihin, joilla on jo valmiiksi terveyshaasteita, sekä tarjoamaan heille tarpeen mukaisia palveluita mielenterveysperusteisten sairauspoissaolojen ennaltaehkäisemiseksi

Johtopäätökset (4)

- Työkyvyn ja työssä jaksamisen turvaamiseksi on tärkeää tunnistaa ongelmista eniten kärsivät henkilöstöryhmät, esimerkiksi **alemmassa ammattiasemissa sote-sektorilla** työskentelevät
- Sairauspoissaoloja voidaan torjua mm. parantamalla sote-alan työoloja (resurssointi!) sekä tarjoamalla nuorille työntekijöille sopivia työterveyspalveluja (esim. lyhytterapiaa)
- **Eri toimenpiteet yhdessä** tukevat työssä jaksamista, ehkäisevät sairauspoissaoloja ja työkyvyttömyyseläkkeitä sekä vähentävät näistä aiheutuvia kustannuksia

KIITOKSET

60° 10 1.2 N, 24° 57 18 E

Lähteet

Heinonen N, Katainen A, Lallukka T, Nordquist H, Kouvonen A. 2024 Explanations for sickness absence due to common mental disorders: A narrative study of young health and social care workers. *Sociology of Health Illness*, doi: 10.1111/1467-9566.13754

Lahti J, Harkko J, Nordquist H, Piha K, Pietiläinen O, Mänty M, Rahkonen O, Lallukka T, Kouvonen A. 2021. Seeing an occupational health psychologist reduces sickness absence due to mental disorders: A quasi-experimental study. *Preventive Medicine*. 149:106611. doi: 10.1016/j.ypmed.2021.106611

Sumanen H, Harkko J, Lahti J, Ketonen E, Pietiläinen O, Kouvonen A. 2020. Nuorten työntekijöiden työkyky ja työterveyshuollon palvelujen käyttö.

<https://oma.tsr.fi/api/projects/36359e7c-741a-4460-bdd4-747477ea0a64/attachment/a7c33ce5-13d1-4a02-94b8-0925d028b984>